



LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT FINANSINES PASLAUGAS TYRIMO

2026 m. Nr. (26)SN-227)SP-
Vilnius

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas (duomenys neskelbtini) (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu. Pareiškėjas nurodė, kad yra asmuo su negalia, jam 2021 m. kompetentinga Norvegijos institucija nustatė 60 proc. ilgalaikę negalią ir skyrė asmens su negalia išmokas (toliau ir AAP), kurios nepertraukiamai yra mokamos nuo 2021 m. sausio mėnesio. 2026 m. Pareiškėjui buvo skirta valstybės subsidija pirmajam būstui įsigyti. Pareiškėjas kreipėsi į AB „SEB bankas“, Luminor Bank AS Lietuvos skyrių (toliau – Luminor), AB „Swedbank“, KB „Akademinė kredito unija“, Anykščių kredito uniją, Aukštaitijos kredito uniją, Centro kredito uniją, Kredito uniją „Tikroji viltis“, Kretingos kredito uniją su prašymais suteikti būsto paskolą. Pareiškėjo skunde paaiškinama, kad AB „SEB bankas“, Akademinė kredito unija, Kredito unija „Tikroji viltis“, nurodė, kad Pareiškėjo gaunamos negalios išmokos iš Norvegijos kompetentingos institucijos nevertinamos arba nepripažįstamos kaip tvarios pajamos vertinant galimybę gauti būsto paskolą.

Pažymėtina, kad Pareiškėjas Tarnybai nepateikė jokių dokumentų pagrindžiančių jam nustatytą negalią, apie jam skirtas AAP ir kitokių aktualių įrodymų.

2026 m. liepos 21 d. Pareiškėjas pateikė skundo papildymą, nurodydamas, kad 2026 m. birželio 19 d. kreipėsi į AB „SEB bankas“ su prašymu pakartotinai įvertinti Pareiškėjo būsto kredito paraišką pirmajam būstui įsigyti, į kreditingumo vertinimą įtraukiant iš Norvegijos institucijos gaunamas negalios išmokas. 2026 m. liepos 21 d. gautame AB „SEB bankas“ atsakyme nurodyta, kad Pareiškėjo gaunama negalios išmoka nepriskiriama prie tvarių pajamų kategorijos, kadangi jos mokėjimas negarantuojamas neribotam laikotarpiui, todėl jos tęstinumas nelaikomas pakankamai užtikrintu ilgalaikio finansinio įsipareigojimo vykdymui. Šiuo pagrindu AB „SEB bankas“ atsisakė Pareiškėjui suteikti būsto paskolą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 d dalimis, 2026 m. liepos 7 d. raštu Nr. S-2026/578-(6.2) „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į AB „SEB bankas“, 2026 m. liepos 7 d. raštu Nr. S-2026/580-(6.2) „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Kredito uniją „Tikroji viltis“, 2026 m. liepos 7 d. raštu Nr. S-2026/582-(6.2) „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į KB „Akademinė kredito uniija“ ir paprašė per 10 darbo dienų pateikti paaiškinimus dėl skundžiamų aplinkybių ir atsakyti į klausimus. Taip pat lygių galimybių kontrolierė 2026 m. liepos 7 d. raštu Nr. S-2026/584-(6.2) „Dėl išvados pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos banką, kad šis pateiktų išvadą.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Kredito unijos „Tikroji viltis“ paaiškinimai

2026 m. liepos 17 d. gauti Kredito unijos „Tikroji viltis“ (toliau – „Tikroji viltis“) paaiškinimai, kuriuose nurodoma, kad 2026 m. birželio 16 d. gavo el. laišką iš siuntėjo (duomenys neskelbtini) su užklausa dėl pajamų pripažinimo būsto kreditui gauti. „Tikroji viltis“ atstovė atsakydama į klausimą, pateikė preliminarą informaciją, kad vertinant galimybę suteikti būsto kreditą, būtų vertinamas gaunamų pajamų tvarumas ir pakankamumas ilgalaikiams kreditui įsipareigojimams vykdyti. Susirašinėjimas apsiribojo tik Pareiškėjo vienu klausimu apie pajamų užskaitymą gaunant būsto kreditą. Papildomų klausimų ir informacijos apie Pareiškėjui suteiktos subsidijos dydį, gaunamos išmokos dydį iš Pareiškėjo nebuvo gauta, daugiau su juo nebuvo bendrauta. „Tikroji viltis“ pažymėjo, kad klausimas dėl kredito suteikimo nebuvo svarstomas, nes Pareiškėjas kredito paraiškos nepateikė.

Paaiškinimuose nurodoma, kad pateikiant atsakymą Pareiškėjui, buvo remtasi tik Pareiškėjo nurodyta informacija, kad Norvegijoje gaunama AAP išmoka yra pratęsiama kasmet ir mokama iki bus priimtas sprendimas dėl tolimesnio negalios lygio nustatymo. Pagal pateiktą informaciją, tokio pobūdžio pajamos negalėtų būti vertinamos kaip galimas ilgalaikis kredito grąžinimo šaltinis.

„Tikroji viltis“ vertindama fizinio asmens kreditingumą, atsižvelgia į šiuos pagrindinius kriterijus:

- kredito tikslas
- kredito grąžinimo šaltinis, jo tvarumas ir pagrįstumas;
- gaunamų pajamų pobūdis, dydis, tęstinumas ir prognozuojamas stabilumas;
- asmens turimi finansiniai įsipareigojimai;
- patiriamos pragyvenimo ir kitos būtinos išlaidos;

- asmens kredito grąžinimo istorija;
- kredito užtikrinimo priemonės;
- kitos objektyviai reikšmingos aplinkybės, galinčios turėti įtakos asmens gebėjimui vykdyti kredito įsipareigojimus.

„Tikroji viltis“ pabrėžė, kad pagal Pareiškėjo pateiktą informaciją nebuvo pakankamai duomenų leidžiančių preliminariai įvertinti, ar Norvegijoje gaunama AAP išmoka yra stabilus ir prognozuojamas ilgalaikių kredito įsipareigojimų vykdymo šaltinis. Pareiškėjo pateikta informacija apie Norvegijoje gaunamą AAP išmoką, nesudarė prielaidų tolimesniam vertinimui ar pajamos pripažintinos tvariomis.

„Tikroji viltis“ pažymėjo, kad vertina pajamas pagal jų tvarumo, stabilumo ir tęstinumo kriterijus, nepriklausomai nuo to, ar jos gaunamos iš Lietuvos, ar užsienio valstybės, bei nepriklausomai nuo asmens sveikatos būklės. Vadovaujantis „Tikroji viltis“ kreditingumo vertinimo tvarka, vertinant fizinio asmens kreditingumą turi būti įvertintas kredito grąžinimo šaltinis, jo tvarumas ir pagrįstumas, taip pat asmens gebėjimas vykdyti prisiimtus įsipareigojimus per visą kredito sutarties laikotarpį. Vertinant pajamas atsižvelgiama ne tik į faktinį jų gavimą vertinimo momentu, bet ir į pagrįstą jų tęstinumo tikimybę ateityje.

Vertinant pajamų tvarumą, „Tikroji viltis“ atsižvelgia į pajamų šaltinį, pobūdį, gavimo reguliarumą, tęstinumą, stabilumą, jų pagrįstumą dokumentais bei tikimybę, kad tokios pajamos bus gaunamos per kredito įsipareigojimų laikotarpį. Vadovaujantis „Tikroji viltis“ kreditingumo vertinimo principais, vertinamas kredito grąžinimo šaltinis, jo tvarumas ir pagrįstumas, taip pat visos objektyviai reikšmingos aplinkybės, galinčios turėti įtakos asmens mokumui.

Nustatant pajamų tvarumą vertinama:

- pajamų gavimo pagrindas ir pobūdis (darbo užmokestis, pensijos, socialinės išmokos, kitos reguliarios pajamos ir kt.);
- pajamų gavimo laikotarpis ir tęstinumo perspektyvos;
- ar pajamų gavimas priklauso nuo papildomų sąlygų, periodinių vertinimų ar institucijų sprendimų;
- pateikti dokumentai, patvirtinantys pajamų dydį, jų gavimo pagrindą ir mokėjimo sąlygas;
- ar pajamų dydis yra pakankamas kredito įsipareigojimams vykdyti, įvertinus kitus asmens finansinius įsipareigojimus, pragyvenimo išlaidas ir kitas reikšmingas aplinkybes.

Vertinant užsienyje gaunamas pajamas, „Tikroji viltis“ taip pat atsižvelgia į pajamų rūšį. Užsienio valstybėje gaunamos darbo užmokesčio pajamos vertinamos pagal joms taikomus kriterijus, įskaitant ne mažesnio kaip 12 mėnesių toje pačioje darbovietėje gautų grynujų pajamų

vidurkj. Tuo tarpu socialinio pobūdžio ar negalios išmokos vertinamos pagal jų konkretų pobūdį, skyrimo sąlygas, tęstinumą ir kitą turimą informaciją. Pažymėjo, kad vien tik pajamų rūšis savaime nėra pagrindas nei pripažinti, nei nepripažinti pajamas tvariomis.

„Tikroji viltis“ vertina užsienio valstybių mokamas socialines ar negalios išmokas kaip galimas pajamas. Vertindama pajamas, atsižvelgia ne į asmens pajamų gavimo faktą ar jų pobūdį savaime, o į tai, ar pajamos yra pakankamai stabilios, reguliarios, pagrįstos dokumentais ir prognozuojamos visą kredito įsipareigojimo laikotarpį. Vertinant socialinio ar negalios pobūdžio išmokas, atsižvelgiama į:

- išmokos skyrimo pagrindą;
- išmokos pobūdį ir teisinį statusą;
- mokėjimo trukmę ir tęstinumo galimybes;
- ar išmokos mokėjimas priklauso nuo periodinių institucijų sprendimų ar papildomų sąlygų;
- išmoką patvirtinančius dokumentus ir kitą reikšmingą informaciją.

„Tikroji viltis“ nurodė, kad yra suteikusi kreditus asmenims, kurių pajamas visiškai arba iš dalies sudarė socialinio pobūdžio išmokos, įskaitant su negalia susijusias išmokas, kai atlikus individualų kreditingumo vertinimą buvo nustatyta, kad tokios pajamos atitiko „Tikroji viltis“ taikomus tvarių pajamų vertinimo kriterijus ir buvo pakankamos prisiimtiems kredito įsipareigojimams vykdyti.

Kredito užtikrinimo priemonės, įskaitant laidavimą, vertinamos konkretaus kredito proceso metu, nustčius kredito poreikį, kredito sąlygas ir atlikus skolininko bei galimo laiduotojo kreditingumo vertinimą. Laidavimas nėra automatiškai taikoma priemonė, pakeičianti skolininko pajamų ir finansinio pajėgumo vertinimą.

AB „SEB bankas“ paaiškinimai

2026 m. liepos 28 d. AB „SEB bankas“ pateikė paaiškinimus, kuriuose nurodė, kad 2026 m. birželio 5 d. Pareiškėjas kreipėsi į AB „SEB bankas“ ir pateikė būsto kredito / kredito įkeičiant turtą paraišką (toliau – Paraiška), kurioje nurodė norą sužinoti galimas skolinimosi sąlygas ir galimybes. Gavus Paraišką, Pareiškėjui telefonu buvo suteikta informacija, kad, įvertinus jo pateiktą informaciją ir nustatytas aplinkybes, šiuo metu nėra galimybės pasiūlyti pageidaujamo finansavimo, nes Pareiškėjo gaunamos pajamos negali būti laikomos tvariomis. Pareiškėjui taip pat paaiškinta, kad būsto kreditas gali būti suteikiamas tik nustčius, jog kliento pajamos yra pakankamos ir tvarios ilgalaikiams kredito įsipareigojimams vykdyti. 2026 m. birželio 19 d. po jam suteiktos informacijos Pareiškėjas kreipėsi į banką, pateikdamas skundą. 2026 m. liepos 3 d. Pareiškėjui buvo pateiktas atsakymas. AB „SEB bankas“ atsakymas buvo parengtas atsižvelgiant į nustatytą aplinkybę, kad

Pareiškėjo gaunamos pajamos neatitinka tvarioms pajamoms keliamų reikalavimų. Gavus Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus raštą, su Pareiškėju buvo pakartotinai susisiektas telefonu ir dar kartą paaiškinta, dėl kokių priežasčių bei kuo remiantis jam buvo pateikta atitinkama informacija dėl finansavimo galimybių.

AB „SEB bankas“ paaiškino, kad sprendimai dėl būsto kredito suteikimo priimami vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, banko vidaus taisyklėse nustatytais aiškiais ir objektyviais kreditingumo ir rizikos vertinimo kriterijais, kurie taikomi visiems banko klientams. Banko vidinės procedūros užtikrina, kad kreditavimo sprendimai būtų grindžiami finansinėmis ir kitomis objektyviomis rizikos vertinimo aplinkybėmis. Kreditingumo vertinimas turi būti grindžiamas atsakingojo skolinimo principais, vienas kurių teigia, kad kredito davėjas, prieš priimdamas sprendimą suteikti kreditą kredito gavėjui, turi įvertinti kredito gavėjo kreditingumą, atsižvelgdamas į veiksnius, kurie svarbūs tikrinant, ar kredito gavėjas galės vykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartį, ypač į tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) galimybė, visi turimi finansiniai įsipareigojimai. Kredito davėjas turi teisę suteikti kreditą kredito gavėjui tik tuo atveju, kai kreditingumo vertinimo rezultatai leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad kredito gavėjo įsipareigojimai pagal kredito sutartį, tikėtina, bus įvykdyti laikantis kredito sutartyje nustatytų sąlygų. Kredito davėjas privalo įvertinti kredito gavėjo pajamas, jų įvairovę, tvarumą, galimą kaitą ateityje, taip pat nurodytų arba kredito davėjui žinomų aplinkybių įtaką kredito gavėjo ekonominei ir finansinei būklei bei kitus veiksnius, kurie galėtų paveikti kredito gavėjo galimybes tinkamai įvykdyti finansinius įsipareigojimus, sukeltų nepagrįstų finansinių sunkumų ar lemtų per didelį kredito gavėjo įsiskolinimą, taip pat kitas reikšmingas aplinkybes.

AB „SEB bankas“ paaiškino, kad gavus Pareiškėjo Paraišką ir su juo susisiekus, paaiškėjo, kad Pareiškėjo gaunama AAP išmoka nėra garantuojama neribotam laikotarpiui, nes ji skiriama vienu metų terminui (kiekvienais metais yra iš naujo svarstomas šios išmokos skyrimas). Dėl šios priežasties minėtos pajamos negali būti laikomos pakankamai tvariomis ilgalaikio kredito įsipareigojimų (Pareiškėjo pageidaujamas kredito sutarties terminas buvo 30 metų) vykdymo požiūriu, kadangi jų tęstinumas visam būsto kredito sutarties laikotarpiui negali būti pagrįstai patvirtintas. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjo deklaruotos pajamos buvo terminuotos ir negalėjo būti įtrauktos į kreditingumo vertinimą, todėl AB SEB bankas“ negalėjo atlikti tolesnį Paraiškos vertinimą ir svarstyti kredito suteikimo galimybes.

AB „SEB bankas“ yra suteikęs būsto kreditų klientams, kurių pajamas visiškai arba iš dalies sudarė socialinio pobūdžio išmokos. Tačiau kiekvienu atveju vertinamas ne tik išmokos pobūdis, bet ir jos tęstinumas, mokėjimo terminas bei atitiktis banko taikomiems kredito rizikos vertinimo

reikalavimams. Pagal AB „SEB bankas“ vidaus tvarką tvariomis pajamomis gali būti pripažįstamos šios socialinio pobūdžio išmokos:

- socialinio draudimo pensijos (įskaitant senatvės, netekto darbingumo ar negalios, našlių, našlaičių, maitintojo netekimo pensijas);
- šalpos pensijos (senatvės, negalios, našlaičių);
- valstybinės pensijos (įskaitant nukentėjusių asmenų, pareigūnų ir karių, mokslininkų, teisėjų bei kitas įstatymų nustatytas valstybines pensijas);
- tam tikros periodinės kompensacijos ir išmokos, pavyzdžiui, žalos atlyginimo periodinė netekto darbingumo kompensacija, žalos atlyginimas maitintojo netekimo atveju, netekto dalyvumo periodinė kompensacija, periodinė draudimo išmoka apdraustajam mirus, vienišo asmens išmoka ir kitos analogiško pobūdžio periodinės išmokos.

Pažymėjo, kad išmokos gali būti vertinamos kaip pajamos kreditingumo tikslais tuo atveju, jei jos yra paskirtos ir faktiškai mokamos pačiam kredito gavėjui, o jų mokėjimo laikotarpis yra ne trumpesnis nei kredito terminas arba jų tęstinumas gali būti pagrįstai laikomas pakankamai užtikrintu. Todėl vien socialinės išmokos pobūdis savaime nereiškia, kad tokios pajamos kiekvienu atveju bus pripažintos tvariomis.

Pareiškėjo atveju AB „SEB bankas“ kaip įsipareigojimų užtikrinimo priemonės būtų užtekę įsigyjamo nekilnojamojo turto įkeitimo, jeigu Pareiškėjo kreditingumas būtų atitikęs teisės aktų keliamus reikalavimus. Paaiškino, kad užtikrinimo priemonės negali atstoti kredito gavėjo nepakankamos finansinės padėties.

KB „Akademinė kredito unija“ paaiškinimai

KB „Akademinė kredito unija“ nurodė, kad Pareiškėjas kreipėsi dėl būsto paskolos suteikimo. Kadangi Pareiškėjas pateikė ne visą reikalingą informaciją, KB „Akademinė kredito unija“ atstovė paprašė pateikti papildomus dokumentus, tačiau Pareiškėjas nepateikė privalomų dokumentų būsto kredito svarstymui.

KB „Akademinė kredito unija“ nurodė, kad Pareiškėjo gaunama AAP nebuvo svarstyta, kadangi Pareiškėjas nepateikė būtinų dokumentų, kad būtų galima vertinti minėtos išmokos pobūdį ir turinį.

KB „Akademinė kredito unija“, vertindama, ar pajamos laikytinos tvariomis, vadovaujasi vidinėse tvarkose nustatytais atsakingo ir konservatyvaus kreditingumo vertinimo principais. Tvarkos numato, kad kreditingumo vertinimas grindžiamas pajamų tvarumo ir pakankamumo

principu, o kreditas turi būti suteikiamas įvertinus kliento galimybes vykdyti įsipareigojimus ilgalaikėje perspektyvoje. Pajamos laikomos tvariomis, kai jos:

1. yra pastovios, reguliarios ir tvarios;
2. tikėtina, kad bus gaunamos visą kredito sutarties laikotarpį arba reikšmingą jo dalį;
3. yra pagrįstos patikimais dokumentais ir (ar) išoriniais informacijos šaltiniais;
4. leidžia pagrįstai vertinti kliento gebėjimą vykdyti finansinius įsipareigojimus ateityje.

Vertinant pajamas, atsižvelgiama ne tik į faktiškai gaunamas pajamas, bet ir į jų tęstinumo perspektyvą. Jeigu pateikti dokumentai neleidžia patikimai nustatyti pajamų dydžio, periodiškumo, šaltinio ar tvarumo, tokios pajamos nėra įtraukiamos į kreditingumo vertinimą. Todėl KB „Akademine kredito unija“ pajamų tvarumą vertina individualiai, atsižvelgdama į pajamų pobūdį, reguliarumą, dokumentinį pagrindimą ir tikėtiną tęstinumą, o ne vien į konkretų pajamų šaltinio pavadinimą.

KB „Akademine kredito unija“ netaiko bendros taisyklės, pagal kurią užsienio valstybių mokamos socialinės ar su negalia susijusios išmokos nebūtų vertinamos kaip pajamos. Kiekvienu atveju vertinamas išmokos pobūdis, mokėjimo pagrindas, reguliarumas, tvarumas ir tikimybė būti mokamai ateityje. Vertinant kreditingumą gali būti atsižvelgiama į išmokas, kurios savo ekonomine paskirtimi yra skirtos kompensuoti prarastas pajamas ar pakeisti darbingumo netekimo, senatvės ar kitų panašių aplinkybių nulemtą pajamų sumažėjimą. Tuo tarpu tikslinės išmokos ar kompensacijos, skirtos konkrečioms papildomoms išlaidoms padengti (pvz., slaugos, priežiūros, pagalbos ar kitoms specialiosioms reikmėms), paprastai nėra vertinamos kaip kredito grąžinimui skirtos disponuojamos pajamos, nes jų paskirtis yra kompensuoti konkrečias išlaidas, o ne užtikrinti asmens pragyvenimo pajamas. KB „Akademine kredito unija“ pajamų vertinimo tvarkoje nėra nustatyta nuostatos, draudžiančios vertinti užsienio valstybių mokamas socialines ar negalios išmokas. Tokios išmokos vertinamos individualiai, atsižvelgiant į jų pobūdį ir dokumentais pagrįstą tvarumą. Tinkamai įvertinti gaunamas pajamas bei jų aspektus galime tik turėdami kliento pateiktus oficialius dokumentus bei kitą KB „Akademine kredito unija“ prašomą informaciją.

Lietuvos banko išvada

2026 m. liepos 16 d. Lietuvos bankas pateikė išvadą, kurioje nurodė, kad atsakingojo skolinimo principai, kuriais privalo vadovautis kredito davėjai, nustatyti Lietuvos Respublikos su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito įstatymo (toliau – SNTSKĮ) 12 straipsnio 2 dalyje. Vadovaujantis SNTSKĮ 12 straipsnio 2 dalimi, kreditingumo vertinimas turi būti grindžiamas, be kita ko, atsakingojo skolinimo principu, pagal kurį kredito davėjas, prieš priimdamas sprendimą suteikti

kreditą kredito gavėjui, įvertina kredito gavėjo kreditingumą, atsižvelgdamas į veiksnius, kurie svarbūs tikrinant, ar kredito gavėjas galės vykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartį, ypač į tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) galimybė, visi turimi finansiniai įsipareigojimai (SNTSKĮ 12 straipsnio 2 dalies 1 punktas). SNTSKĮ 12 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kredito davėjas, vadovaudamasis atsakingojo skolinimo principais ir pagal SNTSKĮ 12 straipsnio 11 dalį priimtu priežiūros institucijos teisės aktu, privalo patvirtinti kredito gavėjų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo taisykles, kuriose būtų nustatytos kreditingumo vertinimo procedūros ir nurodyta informacija, kuria remiantis atliekamas kreditingumo vertinimas, ir jų laikytis vykdydamas kredito teikimo veiklą. SNTSKĮ 12 straipsnio nuostatų reikalavimai ir jų praktinis įgyvendinimas yra detalizuojami Atsakingojo skolinimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos banko valdybos 2011 m. rugsėjo 1 d. nutarimu Nr. 03-144 „Dėl Atsakingojo skolinimo nuostatų“ (toliau – ASN). ASN 8 punkte nustatyta, kad atsakingasis skolinimasis remiasi, be kita ko, reikalavimu vertinti visus objektyviai numanomas reikšmingus veiksnius, atsižvelgiant į kredito gavėjo pateiktą, iš kreditingumui vertinti naudojamų registų bei informacinių sistemų gautą informaciją ir kitą kredito davėjui prieinamą informaciją, galinčius turėti įtakos kredito gavėjo kreditingumui, ypač tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) galimybė, visi turimi finansiniai įsipareigojimai (ASN 8.2 papunktis). ASN 20.3 papunktyje, be kita ko, nustatyta, kad mėnesio pajamos suprantamos kaip kredito gavėjo mėnesio pajamos, kuriomis jis gali faktiškai disponuoti atskaičius teisės aktuose nustatytus iš pajamų išskaičiuojamus mokesčius. Apskaičiuojant mėnesio pajamas turi būti atsižvelgiama į ne mažiau kaip šešių paskutinių mėnesių kredito gavėjo pajamų, kurias kredito davėjas pripažįsta tvariomis, vidurkį ir įvertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas. Kito laikotarpio kredito gavėjo tvarių pajamų vidurkis gali būti taikomas, kai kredito davėjas turi pagrįstų ir pakankamų įrodymų, kad konkrečiu atveju kito laikotarpio kredito gavėjo pajamos gali būti laikomos tvariomis ir atitinkamo laikotarpio taikymas nepažeidžia atsakingojo skolinimo reikalavimų. Kokios kredito gavėjo pajamos laikomos tvariomis, nustato kredito davėjas, atsižvelgdamas į ASN 32 ir 33 punktus. ASN 32-33 punktuose detalizuojama vertintina informacija ir aplinkybės. Kredito davėjas, vertindamas kredito gavėjo kreditingumą, privalo surinkti ir įvertinti informaciją, be kita ko, apie kredito gavėjo pajamas, jų įvairovę, tvarumą, galimą kaitą ateityje ir pan. Kredito davėjas turi užtikrinti, kad kredito gavėjo galimybės įvykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartį nebūtų vertinamos nepagrįsta prielaida ar nepagrįstais lūkesčiais, kad kredito gavėjo pajamos reikšmingai padidės (ASN 32.1 papunktis); kredito gavėjo nurodytų arba kredito davėjui žinomų aplinkybių įtaką kredito gavėjo ekonominei ir finansinei būklei bei kitus veiksnius, kurie galėtų paveikti kredito gavėjo

galimybes tinkamai įvykdyti finansinius įsipareigojimus, sukeltų nepagrįstų finansinių sunkumų ar lemtų per didelį kredito gavėjo įsiskolinimą (ASN 32.4 papunktis); kitas reikšmingas aplinkybes (ASN 32.5 papunktis). Kredito gavėjams, kurių pajamos gali gerokai kisti (pavyzdžiui, dividendų, pajų pajamos, nekilnojamojo turto nuomos pajamos, pajamos iš investicinės veiklos arba nekilnojamojo turto pardavimo pajamos ir pan.) arba dėl kurių pajamų tvarumo abejojama, taikomi griežtesni apribojimai (ASN 33 punktas). Kartu pažymėjo, kad ASN nustatyti papildomi reikalavimai kredito užsienio valiuta atvejais, t. y. jeigu sudaroma kredito užsienio valiuta sutartis, kai kreditas yra išreikštas ne ta valiuta, kuria kredito gavėjas gauna pajamas, kredito davėjas turi įvertinti užsienio valiutos kurso pasikeitimo riziką ir prireikus taikyti griežtesnius apribojimus (ASN 35 punktas). ASN 28 punkte nustatyta, kad kredito davėjo sprendimas suteikti kreditą grindžiamas atsargiu ir išsamiu kredito gavėjo galimybių kreditą grąžinti kredito sutarties trukmės laikotarpiu vertinimu. Kredito davėjo kreditų teikimo politika turi būti pagrįsta principu, kad kreditas bus grąžinamas kredito gavėjo pajamomis, o ne dėl priverstinio grąžinimo iš įkeičiamo nekilnojamojo turto arba dėl jo vertės pokyčių. Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros komitetas 2022 m. kovo 22 d. sprendimu Nr. V 2022/(1.160.E-9004)-441-65 „Dėl Su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimo gairių patvirtinimo“ patvirtino Su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimo gaires (toliau – Gairės), kuriose susisteminta SNTSKĮ ir kitų kreditų teikimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų aiškinimo ir taikymo praktika, pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai. Gairėse akcentuojami šie nagrinėjamam klausimui reikšmingi aspektai:

- atsakingasis skolinimas yra grindžiamas reikalavimu, kad kreditas būtų grąžinamas kredito gavėjo pajamomis (ASN 28 punktas). Tokia prielaida yra kredito gavėjo tvarios pajamos. SNTSKĮ 12 straipsnio 2 dalies 1 punkte ir ASN 8.2 papunktyje įtvirtinta kredito davėjo pareiga atsižvelgti į veiksnius, kurie svarbūs tikrinant, ar kredito gavėjas galės vykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartį, ypač į tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) galimybė, visi turimi finansiniai įsipareigojimai (Gairių 4.9.4.1 papunktis);
- kokios kredito gavėjo pajamos laikomos tvariomis, nustato kredito davėjas, atsižvelgdamas į ASN 32 ir 33 punktus. Taigi kredito davėjas turi teisę pats nustatyti, kokios kredito gavėjo pajamos laikomos tvariomis. Nei SNTSKĮ, nei ASN nėra pateikto tvarių pajamų apibrėžimo arba pajamų, kurios gali būti laikomos tvariomis, sąrašo. Taigi pajamų tvarumo vertinimas paliekamas kredito davėjo diskrecijai, t. y. konkrečiu atveju kredito davėjas, vertindamas visą galimą riziką, kurios pagrįstai galima tikėtis kredito suteikimo laikotarpiu, pats sprendžia, kurios ir iš kokių šaltinių kredito gavėjo gaunamos

pajamos laikytinos tvariomis. Kadangi kredito gavėjo pajamų tvarumo vertinimas yra svarbi kredito gavėjo kreditingumo vertinimo dalis, kredito davėjas, siekdamas užtikrinti vienodus kredito gavėjų vertinimo principus, savo vidinėse taisyklėse turėtų detalizuoti tvarių pajamų vertinimo kriterijus ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi (Gairių 4.9.4.2 papunktis);

- turi būti vertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas, kredito davėjas privalo įvertinti, ar kredito gavėjas bus pajėgus vykdyti skolinius įsipareigojimus visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį. Gali susiklostyti situacijos, kad, neatsižvelgiant į pajamų rūšį, priklausomai nuo nustatytų aplinkybių, gaunamos pajamos gali būti pripažįstamos arba nepripažįstamos tvariomis. Pavyzdžiui, asmeniui gaunant neterminuotą šalpos pensiją, tokios pajamos priskiriamos prie tvarių pajamų, tačiau, gaunant terminuotą šalpos pensiją, pajamos neturėtų būti priskiriamos prie tvarių pajamų (Gairių 4.9.4.6 papunktis);
- vertinant kredito gavėjo pajamų tvarumą taip pat gali būti svarbios įvairios papildomos aplinkybės, pavyzdžiui, pajamų pobūdis, kiek laiko gaunamos pajamos, laikotarpis, kurį bus gaunamos pajamos (ar nustatytas šalpos gavimo terminas) ir pan. (Gairių 4.9.4.17 papunktis);
- ASN nustatyti minimalūs kredito davėjų keliamos sisteminės rizikos ir atsakingojo skolinimo reikalavimai, tačiau kredito davėjas turi teisę taikyti griežtesnius nei ASN nurodytus reikalavimus kredito gavėjų atžvilgiu (Gairių 4.9.12.8 papunktis).

Lietuvos bankas taip pat pažymėjo, kad:

- su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimą reglamentuojantys teisės aktai nenustato konkretaus tvarių pajamų sąrašo ar pajamų vertinimo tvarkos, ir palieka diskrecijos teisę kredito davėjams vidaus teisės aktais apibrėžti, kokios kredito gavėjo pajamos bus laikomos tvariomis, įskaitant tai, kad tam tikros kredito gavėjo gaunamos pajamos nebus vertinamos kaip tvarios pajamos kredito davėjo veikloje. Tad kredito davėjas, vertindamas visą galimą riziką, kurios pagrįstai galima tikėtis kredito suteikimo laikotarpiu, pats sprendžia, kurios ir iš kokių šaltinių kredito gavėjo gaunamos pajamos laikytinos tvariomis. Bendruoju atveju socialinio pobūdžio pajamos (pavyzdžiui, negalios išmoka) gali būti laikomos tvariomis pajamomis. Vis dėlto pajamų tvarumą gali lemti įvairūs veiksniai (pavyzdžiui, laikotarpis, kurį jos bus gaunamos), todėl atliekant kredito gavėjo kreditingumo vertinimą, pajamų tvarumas nustatomas paties kredito davėjo, įvertinus visas individualias ir kredito davėjui žinomas reikšmingas aplinkybes. Neatmestina, kad vertinant pajamų tvarumą, reikšmės gali turėti ir pajamų šaltinis. Tam

tikrais atvejais kredito įstaigos gali vertinti pajamas, gaunamas iš kitos valstybės, kaip didinančias kredito riziką (pavyzdžiui, dėl valiutos kurso svyravimo ar kitų veiksnių) ir, vadovaudamosi savo vidaus rizikos vertinimo bei valdymo taisyklėmis, individualiai spręsti dėl tokių pajamų pripažinimo tvariomis. Tačiau vien aplinkybė, kad pajamos yra socialinio pobūdžio, savaime nereiškia, jog jos negali būti laikomos tvariomis;

- su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimą reglamentuojantys teisės aktai nustato pareigą kredito davėjui pajamų tvarumą vertinti tiek trumpalaikėje perspektyvoje (t. y. ar pajamos gaunamos nepertraukiamai visus šešis paskutinius mėnesius), tiek ir ilgalaikėje perspektyvoje (t. y. ar kredito gavėjas bus pajėgus vykdyti skolinius įsipareigojimus visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį);
- su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimą reglamentuojantys teisės aktai nustato tik minimalius standartus (reikalavimus) ir įtvirtina kredito davėjo diskreciją taikyti griežtesnius reikalavimus savo kreditavimo veikloje, pavyzdžiui, taikyti konservatyvesnį tam tikrų pajamų tvarumo vertinimą ir į kreditingumo vertinimą įtraukti tik tam tikras pajamas (ar jų dalį). Dėl konkrečios vartotojų kreditingumo vertinimo tvarkos (taisyklių) sprendimą priima kiekvienas kredito davėjas individualiai, atsižvelgdamas tiek į galiojantį teisinį reguliavimą, tiek ir į savo veiklos specifiką (teikiamus kreditavimo produktus, jų pobūdį ir pan.), taip pat kredito rizikos apetitą.

Lygių galimybių kontrolierė

konstatuoja:

skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar AB „SEB bankas“, „Tikroji viltis“ ir KB „Akademinė kredito unija“, nesudarę Pareiškėjui galimybės gauti paskolos būstui įsigyti, nesielgė su juo mažiau palankiai dėl negalios ir ar tokiais veiksmais nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto, nustatančio paslaugų teikėjo pareigą, nepaisant, *inter alia*, negalios, visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, taip pat taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes bei paslaugas.

Taip pat buvo vertinama, ar minėtos kredito įstaigos teikdamos Pareiškėjui informaciją apie paskolos būstui įsigyti suteikimą, užtikrino, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas, teisių apribojimas ar privilegijų teikimas, *inter alia*, negalios pagrindu (Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Dėl šiam tyrimui aktualių teisės aktų, kuriais draudžiamas diskriminavimas

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsnis reglamentuoja lygybę, o šio skirsnio 20 straipsnyje įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas; 21 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Europos žmogaus teisių agentūros rekomendacijose „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymo teisėje ir formuojant politiką nacionaliniu lygmeniu“ pažymima, kad „Europos Sąjungos Taryba pabrėžia Chartijos, kaip platesnio taikytinų pagrindinių teisių šaltinių komplekso dalies, taikymo svarbą nacionaliniame kontekste. Taryba pabrėžia, kad „reikia nustatyti Chartijos taikymą konkrečiomis aplinkybėmis“, taip pat, kad „siekiant veiksmingo Chartijos taikymo, nacionalinės institucijos turi skirti ypatingą dėmesį toms Chartijos nuostatomis, kurių prasmė ir apimtis nėra apibrėžta atitinkamomis EŽTK nuostatomis.“¹

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų.² Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, teisinį reguliavimą, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti

¹ Nuoroda internete: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_lt.pdf, 12 psl.

² Be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2024 m. kovo 7 d. nutarimai.

įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai.³

Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 straipsnis 1 dalis).

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktu nustatyta, kad prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, įpareigojami visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punktu nustatyta, kad įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Šios pareigų nevykdymas yra laikomas Lygių galimybių įstatymo pažeidimu (Lygių galimybių įstatymo 10 straipsnis).

Paslaugos sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 2 straipsnio 10 dalyje ir apibrėžiama kaip bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ūkinė komercinė veikla, kurios nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ar asmenų judėjimo laisvės, kaip nurodyta Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 straipsnyje. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija) 3 skyriaus „Paslaugos“ 57 straipsnyje (EB sutarties ex 50 straipsnis) nustatyta, kad „pagal Sutartį „paslaugos“ – tai tokios paslaugos, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. „Paslaugas“

³ Be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 1 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai.

sudaro: a) pramoninio pobūdžio veikla; b) komercinio pobūdžio veikla; c) amatininkų veikla; d) laisvųjų profesijų veikla.“ Banko paslaugų teikimas priskiriamas Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje reglamentuojamai lygių galimybių įgyvendinimo vartotojų teisių apsaugoje sričiai.

Dėl lygių galimybių užtikrinimo ir diskriminacijos sampratos

Diskriminacijos samprata kildinama iš lygių galimybių principo, įtvirtinto tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose. Įvairiais teisės aktais yra reglamentuota, kad draudžiamas nevienodas elgesys dėl tam tikro žmogaus įgimto ar įgyto požymio, priskirtinos savybės (amžiaus, lyties, lytinės orientacijos, religijos, socialinės padėties ir kt.), todėl diskriminacija plačiąja prasme suvokiama kaip skirtumų darymas, susijęs su asmeniui būdingu tam tikru jį identifikuojančiu požymiu. Dėl šios priežasties asmeniui ar vienodais požymiais pasižyminčiai grupei asmenų gali būti sukuriamos prievolės, nepatogumai, sumažinamos arba apskritai atimamos galimybės realizuoti savo teises, kurie nėra taikomi kitiems visuomenės nariams, pasižymintiems kitais asmens tapatybės požymiais. Taigi diskriminacija pati savaime yra elgesys, dėl kurio asmeniui būtent dėl tam tikro tą asmenį identifikuojančio požymio ar priskirtinos savybės yra sukuriamos neigiamos pasekmės, apribojamos galimybės vienodomis sąlygomis dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir naudotis savo teisėmis, kai panašiomis aplinkybėmis kitokiais požymiais pasižyminčiam asmeniui šis mažiau palankus elgesys nėra taikomas.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija įvardijama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Taigi diskriminacija gali būti identifikuojama kaip tam tikras elgesys, praktika, kuri ne tik vyko praeityje, vyksta dabartiniu metu, bet ir galėtų vykti ateityje dėl atitinkamo elgesio ar taikomo teisės akto, taisyklių, tvarkos, įgyvendinamos praktikos.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą tiesioginės diskriminacijos apibrėžtį, šiuo konkrečiu atveju tiriant galimos diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą,

Pareiškėjas, kuris kreipimosi dėl paskolos būstui įsigyti metu gavo su negalia susijusias išmokas iš kompetentingos Norvegijos institucijos, yra lyginamas su hipotetiniais asmenimis, kurie

analogiškėmis aplinkybėmis kreipėsi dėl paskolos būstui įsigyti, tačiau negauna su negalia susijusių išmokų. Vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis Pareiškėjui dėl jo negalios buvo taikomos mažiau palankios sąlygos gauti paskolą būstui įsigyti nei šiems hipotetiniams asmenims.

Dėl šiam tyrimui aktualių teisės aktų

Pagal SNTSKĮ 12 straipsnio 1 dalį, prieš kredito sutarties sudarymą kredito davėjas, vadovaudamasis atsakingojo skolinimo principais ir pagal šio straipsnio 11 dalį priimtu priežiūros institucijos teisės aktu, privalo atlikti išsamų kredito gavėjo kreditingumo vertinimą. Kredito davėjas, atlikdamas kredito gavėjo kreditingumo vertinimą, turi atlikti ir kredito gavėjo sutuoktinio kreditingumo vertinimą, išskyrus atvejus, kai kreditas suteikiamas asmeniniams kredito gavėjo poreikiams ir vertinami visi finansiniai įsipareigojimai ir asmeninės kredito gavėjo pajamos. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad kreditingumo vertinimas turi būti grindžiamas šiais atsakingojo skolinimo principais: 1) kredito davėjas, prieš priimdamas sprendimą suteikti kreditą kredito gavėjui, įvertina kredito gavėjo kreditingumą, atsižvelgdamas į veiksnius, kurie svarbūs tikrinant, ar kredito gavėjas galės vykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartį, ypač į tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) galimybė, visi turimi finansiniai įsipareigojimai; 2) skolinimas grindžiamas kredito gavėjo skolinių įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis ir pajamų santykio ribojimu; 3) skolinimas grindžiamas bendros kredito sumos ir įkeičiamo nekilnojamojo turto rinkos vertės arba kainos santykio ribojimu ir (arba) bendros kredito sumos ir įsigyjamo nekilnojamojo turto rinkos vertės arba kainos santykio ribojimu; 4) skolinimas grindžiamas kredito sutarties trukmės ribojimu ir reguliariomis likusių grąžinti kredito sumą mažinančiomis kredito įmokomis. Šio straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad kredito davėjas turi teisę suteikti kreditą kredito gavėjui tik tuo atveju, kai kreditingumo vertinimo rezultatai leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad kredito gavėjo įsipareigojimai pagal kredito sutartį, tikėtina, bus įvykdyti laikantis kredito sutartyje nustatytų sąlygų.

ASN 6 punkte nurodoma, kad atsakinguoju skolinimu laikoma tokia kredito įstaigų skolinimo veiklos plėtra, kai teikiant kreditus laikomasi tam tikrų nuostatų, sudarančių prielaidas tinkamai įvertinti kredito gavėjo mokumą ir užkertančių galimybę prisiimti pernelyg didelę kredito riziką.

Atsakingasis skolinimas pagrįstas šiomis nuostatomis: 7.1. Kredito įstaigos, prieš priimdamos sprendimą suteikti kreditą, visokeriopai įvertina kredito gavėjo gebėjimą grąžinti kreditą ir sumokėti visas su juo susijusias įmokas. Taip siekiama išvengti suteiktų kreditų negrąžinimo, jų grąžinimo nesilaikant sutartinių įsipareigojimų arba jų priverstinio grąžinimo, panaudojant kredito gavėjo įkeistą turtą. 7.2. Vertinami visi objektyviai numanomi reikšmingi veiksniai, atsižvelgiant į kredito

gavėjo pateiktą ir kredito įstaigai prieinamą informaciją, galintys turėti įtakos kredito gavėjo mokumui, ypač tokie kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) potencialas. 7.3. Skolinimas grindžiamas kredito dydžio ir įkeičiamo įsigyjamo arba statomo nekilnojamojo turto rinkos vertės arba kainos, atsižvelgiant į mažesnę, santykiu, taikant maksimalios leistinos kredito sumos ir įkeisto turto vertės santykio rodiklį (angl. *loan-to-value ratio*). 7.4. Skolinimas grindžiamas (atsižvelgiama į praeities duomenis, ekonomikos cikliškumą) visų įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykio ribojimu (angl. *debt service-to-income*). 7.5. Skolinimo procesas ir skolinimo sąlygos (įskaitant vėlesnes kredito peržiūras ar kredito sąlygų keitimą) grindžiamos gebėjimu greitai reaguoti į kintančias kredito gavėjo mokumo aplinkybes. 7.6. Kredito gavėjui suteikiama galimybė grąžinti kreditą pirma nustatyto termino. Tokiu atveju kredito sutartyse aiškiai nurodoma su išankstiniu kredito grąžinimu susijusių mokesčių apskaičiavimo ir taikymo tvarka bei sąlygos. 7.7. Prieš sudarant kredito sutartį kredito įstaiga, atsižvelgdama į kredito gavėjo nurodytus prioritetus ir pateiktą informaciją, informuoja kredito gavėją apie kredito sutarties sąlygas, kad jis galėtų palyginti skirtingus pasiūlymus, siekdamas priimti informacija pagrįstą sprendimą dėl kredito sutarties sudarymo (ASN 7 punktas).

ASN 16 punkte nurodoma, kad kredito gavėjo vidutinės kredito dalinio grąžinimo ir palūkanų įmokos, apskaičiuojamos padalijus visų kredito grąžinimo ir palūkanų įmokų sumą iš kredito trukmės, pagal visus įsipareigojimus, dydis turi sudaryti ne daugiau kaip 40 proc. asmens (namų ūkio) pajamų, kurias kredito įstaiga pripažįsta tvariomis, išskyrus ASN 17 punkte nurodytą išimtį. Kreditų, kurių daliniai grąžinimai nenumatyti, įvertinamos vidutinės santykinės kredito grąžinimo ir palūkanų įmokos, apskaičiuojamos padalijus visą kredito ir palūkanų įmokų sumą iš kredito trukmės.

Didesnis nei ASN 16 punkte nustatytas dydis gali būti taikomas laikinai (protingą terminą), kai kredito gavėjui suteikiamas kreditas, skirtas kitam būstui, kurį įsigydamas kredito gavėjas siekia pakeisti gyvenimo sąlygas, įsigyti. Šiuo atveju kredito įstaiga privalo įsitikinti, kad prieš kredito grąžinimo įmokų mokėjimo pradžią klientas įvykdys įsipareigojimus pagal anksčiau sudarytas kredito sutartis (ASN 17 punktas).

Priimant sprendimą dėl kredito suteikimo atsižvelgiama į ne mažiau kaip 6 paskutinių mėnesių tvarių pajamų vidurkį ir įvertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas. Kredito įstaiga, apskaičiuodama kredito grąžinimo įmoką, vertina jai žinomas ir (arba) galimas žinoti kredito gavėjo išlaidas, susijusias ne tik su kredito grąžinimu, bet ir su kitais kredito gavėjo turimais įsipareigojimais (finansine išperkamąja nuoma, kredito kortelės limito grąžinimo grafiko įmokomis ir t. t.), ir atsižvelgia į pajamas, liekančias grąžinus kreditą ir sumokėjus palūkanas (ASN 18 punktas).

Kredito įstaigos sprendimas suteikti kreditą grindžiamas atsargiu ir pamatuotu kredito gavėjo galimybių grąžinti kreditą ilguoju (kredito grąžinimo trukmės) laikotarpiu vertinimu. Kredito įstaigos kreditų išdavimo politika turi būti pagrįsta prielaida, kad kreditas grąžinamas kredito gavėjo pajamų generuojamais pinigų srautais (pajamomis), o ne dėl priverstinio grąžinimo iš įkeisto turto arba jo vertės pokyčių (ASN 20 punktas).

Prieš sudarydama kredito sutartį, kredito įstaiga įvertina kredito gavėjo mokumą, remdamasi iš kredito gavėjo gauta informacija, ir ją patikrina mokumui vertinti naudojamose ir jai prieinamose duomenų bazėse. Vertinami tvarūs kredito gavėjo pajamų šaltiniai, jų įvairovė, tvarumas ir įvertinama galima jų kaita ateityje, taip pat pagrindinės kredito gavėjo išlaidų grupės, susijusios su įsiskolinimais finansų įstaigoms ir kitiems asmenims (ASN 21 punktas).

Kredito gavėjai, kurių pajamos gali gerokai kisti (pvz., dividendų, pajų pajamos, nekilnojamojo turto pajamos, pajamos iš investicinės veiklos arba nekilnojamojo turto pardavimo pajamos ir pan.) arba dėl kurių pajamų tvarumo abejojama, vertinami konservatyviau, jiems teikiamiems kreditams nustatomos griežtesnės, nei maksimaliai yra leidžiama ASN, kredito ir įkeisto turto vertės ir (arba) vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykių reikšmės ir (arba) didesnė kredito kaina (ASN 22 punktas).

Gairių 4.9.2. punkte nurodoma, kad kreditingumo vertinimas atliekamas remiantis pakankama, proporcinga ir reikalinga informacija apie kredito gavėjo pajamas, išlaidas ir kitas finansines bei ekonomines aplinkybes. Kredito davėjas turi surinkti kredito gavėjo kreditingumo vertinimui reikalingą informaciją iš registru ir informacinių sistemų bei kitų šaltinių, įskaitant kredito gavėją, taip pat informaciją, kurią kredito gavėjas pateikė kredito tarpininkui teikdamas prašymą suteikti kreditą. Kredito davėjas privalo patikrinti kredito gavėjo pateiktą informaciją, atlikęs patikrinimą registruose ir informacinėse sistemose arba remdamasis pateiktą informaciją pagrindžiančiais dokumentais ar kitais įrodymais.

Lietuvos banko nuomone, pareiga patikrinti iš vartotojo gautą informaciją turėtų būti taikoma pagrindinių vartoto finansinę padėtį apibūdinančių duomenų atžvilgiu, pavyzdžiui, vartotojo pajamos, turimi skoliniai įsipareigojimai, pradelsti vykdyti skoliniai įsipareigojimai (Gairių 4.9.2.2. punktas).

Visapusiškas kreditingumo vertinimas reiškia, kad kredito davėjas turi kredito gavėjo pateiktą informaciją patikrinti duomenų bazėse ir, išanalizavęs bei palyginęs visus gautus duomenis, padaryti atitinkamais įrodymais pagrįstą išvadą apie kredito gavėjo galimybę vykdyti skolinius įsipareigojimus, prisiimamus sudarant kredito sutartį. Tik toks kredito gavėjo

kreditingumo vertinimas gali būti laikomas tinkamu atsakingojo skolinimo principo laikymusi (Gairių 4.9.2.9. punktas).

Jeigu kredito davėjas nesurenka visos reikiamos informacijos iš kredito gavėjo ir nepatikrina jos duomenų bazėse arba negauna kitų pagrindžiančių įrodymų, manytina, jis neturės galimybės atlikti visapusiško ir išsamaus kredito gavėjo kreditingumo vertinimo (Gairių 4.9.2.10.).

Kredito davėjas, vertindamas kredito gavėjo kreditingumą, privalo surinkti ir įvertinti informaciją apie kredito gavėjo pajamas, jų įvairovę, tvarumą, galimą kaitą ateityje ir pan. (Gairių 4.9.3. punktas).

Apskaičiuojant mėnesio pajamas turi būti atsižvelgiama į ne mažiau kaip šešių paskutinių mėnesių kredito gavėjo pajamų, kurias kredito davėjas pripažįsta tvariomis, vidurkį ir įvertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas (Gairių 4.9.4. punktas).

Kredito davėjas turi teisę pats nustatyti, kokios kredito gavėjo pajamos laikomos tvariomis. Nei SNTSKĮ, nei ASN nėra pateikto tvarių pajamų apibrėžimo arba pajamų, kurios gali būti laikomos tvariomis, sąrašo. Taigi pajamų tvarumo vertinimas paliekamas kredito davėjo diskrecijai, t. y. konkrečiu atveju kredito davėjas, vertindamas visą galimą riziką, kurios pagrįstai galima tikėtis kredito suteikimo laikotarpiu, pats sprendžia, kurios ir iš kokių šaltinių kredito gavėjo gaunamos pajamos laikytinos tvariomis (Gairių 4.9.4.2. punktas).

Turi būti vertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas, kredito davėjas privalo įvertinti, ar kredito gavėjas bus pajėgus vykdyti skolinius įsipareigojimus visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį. Gali susiklostyti situacijos, kad, neatsižvelgiant į pajamų rūšį, priklausomai nuo nustatytų aplinkybių, gaunamos pajamos gali būti pripažįstamos arba nepripažįstamos tvariomis. Pavyzdžiui: Asmeniui gaunant neterminuotą šalpos pensiją, tokios pajamos priskiriamos prie tvarių pajamų, tačiau, gaunant terminuotą šalpos pensiją, pajamos neturėtų būti priskiriamos prie tvarių pajamų (Gairių 4.9.4.6. punktas).

Tyrimas pradėtas gavus Pareiškėjo skundą, kuriame Pareiškėjas nurodė, kad yra asmuo su negalia ir kad nuo 2021 m. sausio mėnesio gauna apie 1800 Eur dydžio AAP iš Norvegijos kompetentingos institucijos. 2026 m. Pareiškėjui buvo skirta valstybės subsidija pirmajam būstui įsigyti, iš viso 15900 Eur. Pareiškėjas 2026 m. birželio 4 d. kreipėsi į AB „SEB bankas“, Luminor, AB „Swedbank“, KB „Akademinė kredito unija“, Anykščių kredito uniją, Aukštaitijos kredito uniją, Centro kredito uniją, Kredito uniją „Tikroji viltis“, Kretingos kredito uniją su prašymu suteikti būsto paskolą.

Dėl skundo dalies, kurios nagrinėjimas nepriskirtas Lygių galimybių kontrolierės kompetencijai

Kaip jau buvo minėta pirmiau, Pareiškėjas pateikė duomenis, kad dėl būsto paskolos suteikimo kreipėsi iš viso į devynias kredito įstaigas. Pažymėtina, kad ne visos kredito įstaigos vertino, ar Pareiškėjo gaunamos AAP iš kompetentingos Norvegijos institucijos priskirtinos prie tvarių pajamų. Daliai kredito įstaigų Pareiškėjas teikė užklausas, tačiau neteikė oficialios paraiškos dėl paskolos būstui suteikimo. Atsižvelgiant į tai toliau sprendime kiekviena situacija vertinama atskirai.

Patikslintame skunde Pareiškėjas nurodė, kad 2026 m. birželio 4 d. kreipėsi į Luminor. 2026 m. birželio 25 d. Pareiškėjas gavo Luminor atstovės elektroninį laišką, kuriame nurodyta, kad subsidijos statusą reikia nurodyti paraiškoje, ir kad jei kreditavimo atsakymas yra neigiamas, rekomenduojama kreiptis į kitas kredito įstaigas/unijas dėl paskolos ir subsidijos. Kaip matyti iš šių duomenų, Pareiškėjas netinkamai užpildė paskolos paraišką, nepateikė reikalingų dokumentų, todėl Luminor nevertino paskolos suteikimo Pareiškėjui.

Pareiškėjas patikslintame skunde nurodė, kad 2026 m. birželio 4 d. telefonu kreipėsi į AB „Swedbank“, tačiau banko atstovas nurodė, kad Pareiškėjas, siekdamas gauti būsto paskolą turėtų tapti AB „Swedbank“ klientu. Tarnybai neturi duomenų, kad Pareiškėjas būtų pateikęs paraišką ar tapęs klientu. Todėl situacija toliau nėra vertinama.

Anykščių kredito unija, Aukštaitijos kredito unija, Centro kredito unija, Kretingos kredito unija atsisakė svarstyti Pareiškėjo prašymą dėl paskolos būstui įsigyti suteikimo dėl regioninių apribojimų.

Pažymėtina, kad Lygių galimybių įstatymo 14 straipsnio 1 dalimi Lygių galimybių kontrolieriui pavesta vykdyti Lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo priežiūrą ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsnio 1 dalimi pavesta vykdyti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimo priežiūrą. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu draudžiama diskriminacija išimtinai lyties pagrindu, o Lygių galimybių įstatymu draudžiama diskriminacija lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos pagrindu.

Taigi, lygių galimybių kontrolierius pagal suteiktą kompetenciją vykdo dviejų pirmiau minėtų įstatymų įgyvendinimo priežiūrą.

Atkreiptinas dėmesys, kad abiem pirmiau nurodytais nediskriminavimo įstatymais reguliuojami apibrėžti visuomeniniai santykiai ir įstatymai netaikomi tiems santykiams, kurie nėra

nurodyti šiuose įstatymuose. Lygių galimybių įstatymas ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas taikomi nustatytų subjektų veiklai bei atitinkamiems visuomeniniams santykiams, tai yra:

- valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnis bei Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnis);
- švietimo įstaigoms, mokslo ir studijų institucijoms (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5 straipsnis bei Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnis);
- visų nuosavybės formų darbdaviams (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 6 straipsnis bei Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnis);
- prekių bei paslaugų teikėjams, reklamos gamintojams bei platintojams (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnis bei Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnis);
- darbuotojų ir darbdavių organizacijoms ar kitoms organizacijoms (asociacijoms), kurių nariai turi tam tikrą profesiją (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 straipsnis bei Lygių galimybių įstatymo 9 straipsnis);
- draudžiama diskriminuoti asmenis dėl lyties nustatant ir taikant socialinės apsaugos nuostatas, įskaitant sistemose, pakeičiančiose arba papildančiose valstybinio socialinio draudimo sistemą (Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 9 straipsnis).

Atliekant tyrimą dėl galimos diskriminacijos ir siekiant išsiaiškinti, ar skunde aprašyti veiksmai (neveikimas) gali būti vertinami dėl galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymui, būtina nustatyti, ar požymis, pagrindas (dėl kurio žmogus galimai patyrė arba patiria mažiau palankų vertinimą) patenka į Lygių galimybių įstatyme bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme įtvirtintą draudžiamo diskriminavimo pagrindų sąrašą bei ar galimai diskriminacinis elgesys priskirtinas Lygių galimybių įstatymo bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reguliuojamų santykių sričiai.

Skunde Pareiškėjas nurodė, kad galimai patyrė diskriminaciją negalios pagrindu, kai Luminor, AB „Swedbank“, Anykščių kredito unija, Aukštaitijos kredito unija, Centro kredito unija, Kretingos kredito unija atsisakė suteikti paskolą būstui įsigyti.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjui, besikreipiančiam į lygių galimybių kontrolierių dėl patirtos diskriminacijos, reikia nurodyti *prima facie* aplinkybes, t. y. aplinkybes, sudarančias galimo lygių galimybių pažeidimo faktą. Asmuo, besikreipiantis dėl padaryto pažeidimo, privalo nurodyti šias *prima facie* aplinkybes: kad besikreipiantis asmuo priklauso tam tikrai įstatymų ginamai grupei, t. y. nurodyti, kad priklauso lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos grupei; nurodyti, kokie santykiai besikreipiantį asmenį siejo su

skundžiamuoju asmeniu, kai patyrė galimai diskriminacinį poveikį (darbo, viešųjų paslaugų ir pan.); nurodyti, kad buvo nepalankaus skundžiamo asmens poveikio subjektas ir kaip tas nepalankus poveikis besikreipiančiam asmeniui pasireiškė; pateikti faktines aplinkybes, kad skundžiamas asmuo panašioje situacijoje su kitais asmenimis, nepriklausančiais ginamųjų grupei, elgėsi palankiau nei su besikreipiančiu asmeniu.

Pareiškėjas, teigdamas, kad Luminor, AB „Swedbank“, Anykščių kredito unija, Aukštaitijos kredito unija, Centro kredito unija ir Kretingos kredito unija diskriminavo jį dėl negalios, nesuteikdami paskolos būstui įsigyti, nepagrindė priežastinio ryšio tarp savo negalios ir šių kredito įstaigų pateiktų atsakymų. Kaip matyti iš skundo ir kartu su juo pateiktų įrodymų, minėtos kredito įstaigos iš esmės net nevertino Pareiškėjo paraiškos suteikti paskolą būstui įsigyti, o atsisakymas nagrinėti jo kreipimąsi buvo grindžiamas kitomis aplinkybėmis, nesusijusiomis su Pareiškėjo negalia. Luminor Pareiškėjui paaiškino paraiškos teikimo tvarką ir rekomendavo dėl finansavimo kreiptis į kitas kredito įstaigas, AB „Swedbank“ nurodė, kad, siekdamas pateikti paraišką dėl būsto paskolos, Pareiškėjas pirmiausia turėtų tapti banko klientu, o Anykščių kredito unija, Aukštaitijos kredito unija, Centro kredito unija ir Kretingos kredito unija atsisakė svarstyti Pareiškėjo prašymą dėl teritorinių veiklos apribojimų, kadangi Pareiškėjas negyvena atitinkamame regione

Atsižvelgiant į tai, Pareiškėjas nenurodė *prima facie* aplinkybių, leidžiančių daryti išvadą, kad minėtų kredito įstaigų veiksmai buvo susiję su jo negalia ar kad panašiomis aplinkybėmis su asmenimis, neturinčiais negalios, būtų buvę elgiamasi palankiau. Todėl nėra teisinio pagrindo vertinti Luminor, AB „Swedbank“, Anykščių kredito unijos, Aukštaitijos kredito unijos, Centro kredito unijos ir Kretingos kredito unijos veiksmų Lygių galimybių įstatymo prasme, todėl tyrimas šioje dalyje nutrauktinas (Lygių galimybių įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktas, Lygių galimybių įstatymo 4 dalis).

Dėl „Tikroji viltis“ veiksmų

Nors Pareiškėjas skunde teigė, kad pateikė „Tikroji viltis“ paraišką dėl paskolos būstui suteikimo, tačiau nepateikė jokių įrodymų pagrindžiančių šias aplinkybes. „Tikroji viltis“ savo paaiškinimuose nurodė, kad Pareiškėjas pateikė užklausą dėl pajamų pripažinimo tvariomis būsto kreditui gauti. Taigi, tyrimo metu nebuvo gauta įrodymų, kad Pareiškėjas „Tikroji viltis“ teikė paraišką dėl paskolos būstui įsigyti, dėl to, nėra pagrindo „Tikroji viltis“ veiksmų vertinti vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme.

Vadovaujantis tuo, kad Pareiškėjas pateikė užklausą „Tikroji viltis“ dėl paslaugų suteikimo galimybių, „Tikroji viltis“ veiksmai bus vertinami pagal Lygių galimybių 8 straipsnio 1 dalies 2

punktą. Tai reiškia, kad šiuo atveju vertinama ne pati paskolos suteikimo procedūra ar sprendimas dėl kredito suteikimo, o Pareiškėjui pateiktos informacijos apie paskolos suteikimo sąlygas, įskaitant informaciją dėl tvarių pajamų, turinys. Todėl turi būti nustatyta, ar „Tikroji viltis“, teikdama informaciją apie teikiamas paslaugas, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyto draudimo teikti informaciją, kurioje būtų ribojamos asmenų teisės ar sudaromos prielaidos skirtingam jų vertinimui dėl įstatyme įtvirtintų saugomų asmens požymių, šiuo atveju, negalios.

Pareiškėjas nurodė, kad kreipėsi į „Tikroji viltis“ prašydamas paaiškinti ar jo gaunamos AAP būtų laikomos tvariomis pajamomis. Pareiškėjas paaiškino, kad 2026 m. birželio 17 d. gavo „Tikroji viltis“ atstovės atsakymą, kad Pareiškėjo pajamos nepripažintinos tvariomis, t. y. AAP gavimas nustatytas tam tikram terminui ir nėra įrodymo, kad bus pratęstos, todėl kredito išdavimas yra iš esmės neigiamas.

„Tikroji viltis“ Tarnybai nurodė, kad jos atstovė paaiškino Pareiškėjui, jog nagrinėjamu atveju AAP negalėtų būti laikoma tvariomis pajamomis, nes buvo remiamasi Pareiškėjo pateikta informacija, kad Norvegijoje gaunama AAP išmoka pratęsiama kasmet ir mokama iki tol, kol bus priimtas sprendimas dėl tolesnio negalios lygio nustatymo.

Kartu su paaiškinimais buvo pateiktas ir susirašinėjimas su Pareiškėju elektroniniais laiškais. Iš šio susirašinėjimo matyti, kad 2026 m. birželio 16 d. Pareiškėjas parašė „Tikroji viltis“ bendruoju elektroniniu paštu: *„Laba diena .As gau nedalyvavimo išmokas Norvegijoje.Kol bus issvarstyta neygalmumo lygis.Ar uzskaitote tokias pajamas,gauti busto kreditui?Gaunamos nedalyvavimo pajamos vadinamos AAP,pratęsiamos kasmet,nuo 2021.“* (čia ir toliau kalba netaisyta). 2026 m. birželio 17 d. „Tikroji viltis“ atstovė atsakė Pareiškėjui: *„Laba diena, Pagal Jūsų laišką, pajamos nėra tvarios, t.y. jų gavimas nustatytas tam tikram terminui, nėra pastovios. Jūs jas gaunate tik šiuo metu iki nustatytos datos ir nėra įrodymo, kad bus pratęstos. Jei būtų paskirta išmoka neterminuotai ar terminui iki galimo kredito pabaigos (5m., 10 m. ar 20 metų), tai kredito išdavimas būtų svarstytinas.“*

Kaip matyti, „Tikroji viltis“ atsakyme nebuvo nurodyta, kad AAP išmoka nėra priimtina vien dėl to, jog ji susijusi su Pareiškėjo negalia. Priešingai, atsakymo turinys rodo, kad buvo įvertinta tai, kad AAP skiriama metams ir jų tęstinumo neapibrėžtumas – kaip aplinkybės, galinčios turėti reikšmės vertinant pajamų tvarumą. Tokia „Tikroji viltis“ pozicija atitinka Gairių 4.9.4.6 punkte įtvirtintą kreditingumo vertinimo principą, pagal kurį kredito davėjas privalo įvertinti, ar kredito gavėjas bus pajėgus vykdyti skolinius įsipareigojimus visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį. Gairėse nurodyta, kad, nepriklausomai nuo pajamų rūšies, jų pripažinimas tvariomis priklauso nuo

konkrečių aplinkybių, visų pirma nuo pajamų ilgalaikiškumo. Kaip pavyzdys pateikiama situacija, kai neterminuota šalpos pensija gali būti laikoma tvariomis pajamomis, o terminuota – nelaikoma.

Pažymėtina ir tai, kad Pareiškėjas Tarnybai nepateikė informacijos, kad teikė „Tikroji viltis“ duomenis apie AAP tęstinumą, negalios terminą ir kitus svarbius duomenis, kurie būtų reikšmingi spręsti dėl Pareiškėjo gaunamų pajamų tvarumo.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, nėra pagrindo konstatuoti, kad „Tikroji viltis“, teikdama Pareiškėjui informaciją apie paskolos suteikimo sąlygas, pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkto reikalavimus.

Dėl AB „SEB bankas“ veiksmų

Pareiškėjas 2026 m. birželio 4 d. ir 2026 m. liepos 21 d. kreipėsi į AB „SEB bankas“ su prašymu suteikti jam paskolą būstui įsigyti. Pareiškėjas nurodė, kad 2026 m. birželio 16 d. gavo AB „SEB bankas“ atstovės atsakymą, kad Pareiškėjo gaunamos AAP nepriskirtinos prie tvarių pajamų. AB „SEB bankas“ pateiktuose paaiškinimuose nurodoma, kad Pareiškėjo paklausimą dėl galimybės sužinoti apie galimas skolinimosi sąlygas ir galimybes gavo 2026 m. birželio 5 d.

Iš AB „SEB bankas“ pateiktos Pareiškėjo 2026 m. birželio 23 d. pretenzijos AB „SEB bankas“ matyti, kad jis iš AB „SEB bankas“ atstovės 2026 m. birželio 8 d. gavo tokį atsakymą: *„Kaip ir esame kalbėję, neįgalumo išmokos iš Norvegijos nevertinamos.“*

AB „SEB bankas“ paaiškino, kad su Pareiškėju buvo susisiektas telefonu po jo paraiškos pateikimo ir paaiškinta dėl kokių priežasčių AAP nebūtų laikomos tvariomis pajamomis. Taip pat AB „SEB bankas“ 2026 m. liepos 3 d. pateikė Pareiškėjui rašytinį atsakymą į jo pateiktą pretenziją ir AB „SEB bankas“ dar kartą susisiektas su Pareiškėju po to, kai buvo gautas lygių galimybių kontrolierės raštas, ir pakartotinai paaiškinta, dėl kokių priežasčių bei kuo remiantis Pareiškėjui buvo pateikta atitinkama informacija dėl finansavimo galimybių.

Savo paaiškinimuose Tarnybai AB „SEB bankas“ teigė, kad įvertinus Pareiškėjo kreditingumą pagal paraiškoje nurodytus duomenis bei informacija gauta iš Pareiškėjo susisiekus su juo, paaiškėjo, kad Pareiškėjo gaunama AAP išmoka nėra garantuojama neribotam laikotarpiui, nes ji skiriama vieno metų terminui. Taigi, Pareiškėjo gaunamos pajamos negali būti laikomos tvariomis.

Atliekant tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu, svarbu nustatyti, ar AB „SEB bankas“, nurodydama Pareiškėjui, kad jo gaunama AAP nelaikytina tvariomis pajamomis, turėjo objektyvų ir teisėtą pagrindą taip vertinti Pareiškėjo pajamas, ar toks vertinimas buvo grindžiamas individualiu kreditingumo vertinimu bei teisės aktų reikalavimais, ar vis dėlto buvo susijęs su

Pareiškėjo negalia ir dėl to lėmė jam mažiau palankų vertinimą, palyginti su kitais asmenimis analogiškoje situacijoje.

Iš tyrimo metu surinktų duomenų matyti, kad AB „SEB bankas“ atsisakė Pareiškėjo gaunamas AAP vertinti kaip tvarias pajamas ne dėl to, kad tai yra su negalia susijusi išmoka. AB „SEB bankas“ nurodė, kad, vertindamas Pareiškėjo kreditingumą, atsižvelgė į tai, jog Pareiškėjo gaunama AAP nėra garantuojama neribotam laikotarpiui, nes ji skiriama vienu metų terminui. Toks vertinimas iš esmės atitinka Gairių 4.9.4.6 punkte įtvirtintą kreditingumo vertinimo principą, pagal kurį kredito davėjas privalo įvertinti, ar kredito gavėjas bus pajėgus vykdyti skolinius įsipareigojimus visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį. Gairėse nurodyta, kad, nepriklausomai nuo pajamų rūšies, jų pripažinimas tvariomis priklauso nuo konkrečių aplinkybių, visų pirma nuo pajamų ilgalaikiškumo. Kaip pavyzdys pateikiama situacija, kai neterminuota šalpos pensija gali būti laikoma tvariomis pajamomis, o terminuota – nelaikoma.

Be to, AB „SEB“ bankas atsakydamas Pareiškėjui į jo 2026 m. birželio 19 d. pretenziją nurodė: *„Išnagrinėję jūsų prašymą pakartotinai informuojame, kad sprendimas nesuteikti būsto kredito išlieka nepakeistas. Sprendimas priimtas atlikus individualų jūsų mokumo vertinimą, laikantis aukščiau nurodytų galiojančių teisės aktų ir ASN principų. Vertindami jūsų finansinę situaciją, atsižvelgėme į jūsų nurodytas pajamas iš Norvegijos institucijos NAV (AAP išmoką). Informuojame, kad pagal taikomą kredito rizikos vertinimo praktiką ir ASN tvariomis pajamomis laikomos tokios pajamos, kurios yra ilgalaikės, prognozuojamos ir kurių tęstinumas yra pagrįstas objektyviais duomenimis. AAP išmokos mokėjimas nėra garantuojamas neribotam laikotarpiui, todėl jos tęstinumas negali būti laikomas pakankamai užtikrintu ilgalaikio finansinio įsipareigojimo, kaip būsto kredito vykdymui per visą kredito laikotarpį.“*

Pažymėtina ir tai, kad Pareiškėjas Tarnybai nepateikė jokių objektyvių duomenų, leidžiančių konstatuoti, jog jo gaunama AAP yra neterminuota arba garantuojama ilgalaikiam laikotarpiui. Todėl nėra pagrindo abejoti AB „SEB bankas“ nurodyta aplinkybe, kad Pareiškėjo pajamų tvarumas buvo vertinamas atsižvelgiant į jų terminuotą pobūdį.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad vien aplinkybė, jog AB „SEB bankas“ Pareiškėjo gaunamos AAP nepripažino tvariomis pajamomis, savaime nepatvirtina diskriminacijos dėl negalios fakto. Byloje surinkti duomenys leidžia konstatuoti, kad AB „SEB bankas“ sprendimas buvo grindžiamas kreditingumo vertinimo kriterijais, susijusiais su pajamų tvarumu ir jų tęstinumu, o ne Pareiškėjo negalia. Pareiškėjas nepateikė *prima facie* aplinkybių, kurios leistų daryti išvadą, kad analogiškoje situacijoje kitų asmenų terminuotos ir ilgalaikiu laikotarpiu negarantuotos pajamos būtų vertinamos palankiau vien dėl to, kad jie neturi negalios.

Pažymėtina ir tai, kad Pareiškėjas Tarnybai nepateikė įrodymų, kad teikė AB „SEB bankas“ duomenis apie AAP tęstinumą, negalios terminą ir kitus svarbius duomenis, kurie būtų reikšmingi spręsti dėl Pareiškėjo gaunamų pajamų tvarumo.

Taigi, tyrimo metu nebuvo gauta pagrįstų duomenų, leidžiančių daryti prielaidą, kad AB „SEB bankas“ netinkamai įgyvendino Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktų nuostatas.

Dėl KB „Akademinė kredito unija“ veiksmų

Pareiškėjas nurodė, kad 2026 m. birželio 4 d. pateikė užklausą KB „Akademinė kredito unija“, o 2026 m. birželio 17 d. gavo atsakymą į klausimą, ar Norvegijoje gaunama asmenų su negalia išmoka vertinama kaip tvarios pajamos. Į šį klausimą buvo atsakyta „Ne“.

Nors Pareiškėjas teigė, kad pateikė paraišką paskolai gauti, tačiau KB „Akademinė kredito unija“ savo paaiškinimuose Tarnybai teigė, kad Pareiškėjas teiravosi tik dėl asmens su negalios išmokų priskyrimo tvarioms pajamoms. Taigi, tyrimo metu nebuvo gauta įrodymų, kad Pareiškėjas KB „Akademinė kredito unija“ teikė paraišką dėl paskolos būstui įsigyti, dėl to, nėra pagrindo KB „Akademinė kredito unija“ veiksmų vertinti vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme.

Vadovaujantis tuo, kad Pareiškėjas pateikė užklausą KB „Akademinė kredito unija“ dėl paslaugų suteikimo galimybių, KB „Akademinė kredito unija“ veiksmai bus vertinami pagal Lygių galimybių 8 straipsnio 1 dalies 2 punktą. Tai reiškia, kad šiuo atveju vertinama ne pati paskolos suteikimo procedūra ar sprendimas dėl kredito suteikimo, o Pareiškėjui pateiktos informacijos apie paskolos suteikimo sąlygas, įskaitant informaciją dėl tvarių pajamų, turinys. Todėl turi būti nustatyta, ar KB „Akademinė kredito unija“, teikdama informaciją apie teikiamas paslaugas, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyto draudimo teikti informaciją, kurioje būtų ribojamos asmenų teisės ar sudaromos prielaidos skirtingam jų vertinimui dėl įstatyme įtvirtintų saugomų asmens požymių, šiuo atveju, negalios.

Tyrimo metu buvo gautas susirašinėjimas tarp KB „Akademinė kredito unija“ ir Pareiškėjo. Nustatyta, kad Pareiškėjas 2026 m. birželio 5 d. kreipėsi į KB „Akademinė kredito unija“ dėl paskolos būstui įsigyti suteikimo. Tarp Pareiškėjo ir KB „Akademinė kredito unija“ atstovės vyko susirašinėjimas, kurio metu buvo aptariami paskolos suteikimo procedūrų ir kt. klausimai.

2026 m. birželio 5 d. KB „Akademinė kredito unija“ atstovė pateikė Pareiškėjui sąrašą dokumentų, kurie reikalingi paraiškai dėl paskolos suteikimo: *„Laba diena, Dėkojame, kad kreipiatės į Akademinę kredito uniją (toliau Unija). Dokumentai kuriuos turite pateikti:*

1. *Prašymas paskolai gauti (abiejų su sutuoktiniu/bendraskoliu, jei toks yra), pridedamas prie laiško.*
2. *Asmens dokumento kopija (abiejų su sutuoktiniu/bendraskoliu, jei toks yra).*
3. *Turto vertinimas, prie laiško pridedamas priimtinių turto vertintojų sąrašas (pdf. arba doc. formatu).*
4. *Sąmata įrengimui, jei perkamas neįrengtas turtas.*
5. *Pajamas pagrindžiantys dokumentai:*
 - a. *Darbo sutartis ar rekomendacinis darbdavio laiškas. (tik anglų k./lietuvių k.)*
 - b. *Algalapiai arba darbo užmokesčio pažyma. Pateikiama už 2025 metus ir 2026 metų einamasis laikotarpis;*
 - c. *Banko sąskaitos išrašas. Pateikiama už 2025 metus ir 2026 metų einamasis laikotarpis*
 - d. *Pajamų deklaracija už praėjusius metus.*
6. *Avanso apmokėjimo dokumentai, jei sumokėtas avansas.*
7. *Preliminari pirkimo sutartis, jei tokia sudaryta.*
8. *Mokesčio mokėtojo kodas.*
9. *Subsidijos pažyma.“*

Pareiškėjas 2026 m. birželio 5 d. atsiuntė laišką: *1.Prasymus paskolai viska galima uzpildyti atvykus? 2.Nukopijuotume pasa. 3.Turto vertinimo dar nieko nežinom.man reiktu aktyvuoti pazyma kur per 4 menesius tureciau rasti isigyti tada zinotume. saskaitu uzsienio visu banku ,nes pasidariau kad i lt saskaita,pinigai pervedami butu nuo sausio,kaip tada tuo atveju .? bandziau jum skambinti Dovile pasiklausti ,nepavyko prisiskambinti.“*

KB „Akademine kredito unija“ atstovė atsakė 2026 m. birželio 5 d.: *„(duomenys neskelbtini), Apkalbėjome telefonu. Atsiųskite pažymą. Atžymėsime sistemoje ir galėsite ieškoti būsto.“*

Pareiškėjas 2026 m. birželio 12 d. teikė bankų išrašus apie gaunamas pajamas, o 2026 m. birželio 16 d. atsiuntė tokio turinio elektroninį laišką: *„Laba diena .As gaunu nedalyvavimo išmokas Norvegijoje.Kol bus issvarstyta neygalumo lygis.Ar uzskaitote tokias pajamas,gauti busto kreditui?Gaunamos nedalyvavimo pajamos vadinamos AAP,pratęsiamos kasmet,nuo 2021.“*

KB „Akademine kredito unija“ atstovės atsakymas: *„Ne.“*

2026 m. birželio 17 d. Pareiškėjas pateikė tokio turinio laišką: *„Norvegijoje gaunamas invalidumas,butu vertinamas kaip pajamos?Tada butu galima kreiptis del paskolos bustui?“; „O jeigu terminuota ji yra iki termino pabaigos neskirate nuo 2020metu moka nepertraukiamai ,vmi deklaruota ?Jei butu neterminuo kaip tada?“*

KB „Akademinė kredito unija“ atstovė 2026 m. birželio 17 d. atsakė: „*Sveiki, Kreditas neteikiamas gaunant pašalpą užsienyje. Socialinė išmoka skirta pragyvenimui.*“

Kaip nurodo KB „Akademinė kredito unija“ savo paaiškinimuose Tarnybai, klientų, besikreipiančių dėl būsto paskolos suteikimo, pajamos vertinamos individualiai, atsižvelgiant į jų pobūdį, mokėjimo pagrindą, reguliarumą, tvarumą ir tikimybę būti mokamai ateityje, tačiau iš aukščiau cituoto susirašinėjimo, matyti, kad KB „Akademinė kredito unija“ atstovė nurodė Pareiškėjui „*Kreditas neteikiamas gaunant pašalpą užsienyje*“. Taigi, šiuo atveju susidaro situacija, kai kredito įstaiga, gavusi informaciją apie Pareiškėjo gaunamų pajamų pobūdį, iš anksto nurodė, kad tokios pajamos nebus vertinamos, todėl individualus jų vertinimas, apie kurį KB „Akademinė kredito unija“ nurodo savo paaiškinimuose Tarnybai, faktiškai net nebuvo atliekamas. Kitaip tariant, Pareiškėjui buvo pateikta ne informacija apie tai, kad jo pajamos, įvertinus jų reguliarumą, tvarumą ir tikimybę būti mokamoms ateityje, nepakankamos būsto kreditui gauti, o kategoriška pozicija, kad kreditas apskritai nesuteikiamas asmenims, gaunantiems užsienyje mokamas išmokas, nors Gairių 4.9.4.6. punkte nurodoma, kad asmeniui gaunant neterminuotą šalpos pensiją, tokios pajamos priskiriamos prie tvarių pajamų.

Atsižvelgiant į tai, KB „Akademinė kredito unija“ Pareiškėjui pateikta informacija galėjo sudaryti mažiau palankias sąlygas naudotis būsto kredito paslauga dėl aplinkybės, susijusios su jo negalia, todėl tokie veiksmai vertintini Lygių galimybių įstatymo nuostatų, reglamentuojančių diskriminacijos draudimą teikiant informaciją apie paslaugas, kontekste. Tuo labiau, kad kredito įstaiga, žinodama apie Pareiškėjo negalios aplinkybes, nevertino Pareiškėjo pajamų tvarumo, o pateikė informaciją apie kredito paslaugos neprieinamumą. Tokiu būdu Pareiškėjui galėjo būti sudaryta prielaida manyti, kad dėl su jo negalia susijusios aplinkybės jis apskritai negali pretenduoti į būsto paskolą.

Remiantis tuo, kas aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad KB „Akademinė kredito unija“ pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punktą teikdama informaciją apie paslaugas, kadangi Pareiškėjui, kuris buvo informavęs kredito įstaigą apie gaunamą su jo negalia susijusią išmoką, buvo pateikta informacija, jog kreditas neteikiamas gaunant Pareiškėjo nurodytą pašalpą užsienyje.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 16 straipsniu, 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu bei 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu, 29 straipsnio 3 dalies 2 punktu, 29 straipsnio 4 dalimi,

lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a :

1. Nutraukti tyrimą dalyje dėl Luminor Bank AS Lietuvos skyriaus, AB „Swedbank“, Anykščių kredito unijos, Aukštaitijos kredito unijos, Centro kredito unijos ir Kretingos kredito unijos veiksmų (Lygių galimybių įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 29 straipsnio 4 dalis).
2. Nepripažinti, kad AB „SEB bankas“ pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1, 2 punkto nuostatų (Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas).
3. Nepripažinti, kad Kredito unija „Tikroji viltis“ pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatą (Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas).
4. Įspėti KB „Akademinė kredito unija“ dėl padaryto lygių galimybių pažeidimo (Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 6 punktas).
5. Su sprendimu supažindinti AB „SEB bankas“, Kredito uniją „Tikroji viltis“, KB „Akademinė kredito unija“, Luminor Bank AS Lietuvos skyriaus, AB „Swedbank“, Anykščių kredito uniją, Aukštaitijos kredito uniją, Centro kredito uniją, Kretingos kredito uniją, Pareiškėją.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė